

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum V. Decretalium, Per Quadraginta, Et Unum Titulos Distributum,
In quo agitur De Judicio criminali, exponendo primùm actiones in eo
judicio instituendas, & suscipiendas, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1709

Qvæstio XIV. In Titulum XIV. De Clericis Pugnantis In Duello.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73064](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73064)

ficilis videri debet talis poena. Vilis enim, aut etiam nulla sepultura etiam pio non nocet, sicut nec impio prodest pretiosa, c. anima 13. q. 2. & facilius negatur sepultura, quam penitentia. Nec obstat in c. Quicumque 23. q. 4. Clericis, in bello, rixa, vel ludis gentilium mortuis, non negari se-

pulturam. Ab his enim ad Laicos non fit argumentum in casu nostro hujus tituli. Nam his diversa poena imponitur, quia professione sunt diversi; licet Clericis, de quibus solis agitur in c. quicumque, sua quoque poena, sed alia sit.

QVÆSTIO XIV.

IN TITULUM XIV. DE CLERICIS PUGNANTIBUS IN DUELLO.

ARTICULUS I.

An, & quale duellum sit illicitum.

Duellum, sive publicum, sive privatum, 921 per se loquendo, esse illicitum, expresse docet D. Thomas 2. 2. q. 95. a. 8. ad 3. & constat ex utroque jure; canonico quidem c. Monomachiam 2. q. 4. quod desumptum est ex decretis Nicolai Papæ; ubi dicitur, quod tales solummodo Deum tentare videantur; idem habetur in Rubrica c. 1. & 2. de purgat. vulgari; & constat ex gravissimis pœnis, in duellantes Ecclesiastico jure constitutis, de quibus dicemus infra: tum quia est medium non modò inutile, ac nullatenus necessarium ad eos fines, pro quibus assumitur; tum quia plerumque vanum est, & superstitiosum, ut constabit ex sequentibus. Dixi, duellum per se loquendo illicitum esse; nimirum, si nulla causa legitima, propter quam suscipitur, inveniat, ex qua honestari possit. Nam talicasti ejusmodi bellum privatum, æquè ac bellum publicum, utpote injustum, semper illicitum erit. Tota igitur quæstio in id resolvitur, ut exponatur, an una ex sex causis, de quibus n. 920. vel saltem alia, inveniri possit, ob quam justè duellum suscipiatur tam offerendo, quam acceptando. Igitur

Quæstio est 1. an duellum sive publicum, sive privatum licitè suscipiatur, ad eruendam veritatem, vel probandam innocentiam? hoc duellum olim erat inter purgationes vulgares ad controversiarum decisionem, & in defectum probationis sic, ut Victor hac ratione probasse, alter vero (nimirum victus) in eadem defecisse intelligeretur. & negativè. Nam hoc medium est vanum, superstitiosum, fortile-

Bb 3 gura

920

Nter actus, qui homicidio causam præbent, aut ejus periculum communiter annexum habent, altero loco numeratur duellum.

Nam hoc multo frequentius inducit eadem hominis, quam torneamenta. Duellum definitur, singularis pugna duorum inter se, ex conditio suscepta. Ita S. Ives V. duellum n. 1. Azor p. 3. l. 2. c. 5. Sex causæ sunt, ad quas duella ordinari possunt. 1. Ut per eventum victoria eruat veritas, & justitia alterius partis. 2. Ut per illud terminetur lis criminalis, aut civilis. 3. Ut defendatur vita propria; 4. Ut defendatur honor proprius; 5. Ut ostendatur fortitudo militum ex duabus exercituum factionibus. 6. Ex autoritate publica.

Not. autem. 1. ex hoc, quòd Rubrica tituli solum loquatur de Clericis pugnantibus in duello, non inferri, duellum prohiberi solum Clericis; cum, ut constat ex c. 1. h. t. idem etiam prohibeatur Laicis, & Clerici propterea duntaxat exprimentur, quia illos ratione status à fortiori dedecet, his vitæ periculis se exponere.

Not. 2. duellum juxta Doct. Philippum Braun, h. t. aliud esse duellum publicum, aliud privatum. Publicum (nimirum autoritate publicâ contingens) est, cum unus pluresve cum hoste in numero æquali congregiantur eo fine, ut quæ pars duello vicerit, etiam in bello vicisse censeatur (& sic vocatur duellum decretorium) vel cum fit eo fine, ut ab eventu belli omen desumatur, vocarique solet augurale. Privatum quoque aliud est judiciale, quod cum autoritate Judicis, & extrajudiciale, quod sine autoritate Judicis offeratur, & acceptatur; his præmissis:

gum, & ad indagandam veritatem omnino inutile, imò conjunctum cum periculo perimendi innocentem, ac utroque jure prohibitum, ut docet D. Thomas cit. pro quo specialiter faciunt jura superius allata. Imò Sanchez l. 2. moral. c. 39. n. 3. dicit, esse intrinsecè malum, instar mendacii, *cùm frequenter accidat, erui ex eo falsum*; ut cùm innocens victus succumbit. Ex eadem ratione rejicitur duellum *augurale*, de quo n. 920. Est enim medium superstitiosum, & fallax; consequenter plenum periculi, vitam propriam, vel alienam temerè exponentis, secluso fine alio, factum honestante.

923 Quæstio est 2. an duellum legitime suscipiatur ad ostentationem virium, acquisitionem nominis, & honoris, viri robusti? R. negativam communiter teneri, & passim rejici affirmativam, propter evidens vitæ vel propriæ, vel alienæ periculum. Hinc nullum tale medium, aut nullum exercitium militare, seu bellicum, sine gravi periculo, ob ejusmodi fines vanos, suscipi posse, constat ex c. 1. de torneament, & docet Suarez d. 13. de bello, sect. ult. num. 1. Sanchez l. 2. in Decal. c. 39. n. 12. Navarra l. 2. de restit. c. 3. in 2. p. dub. 13. n. 296. & complures alii, quos citat & sequitur Castropalaus p. 1. tr. 6. d. 5. p. 7. n. 5. ex eadem causâ reprobans duellum susceptum ad causandam voluptatem spectantibus, illisque gratum se præbendi.

924 Quæstio est 3. an duellum legitime, seu licite suscipiatur ad dirimendam litem, vel civilem, vel criminalem? R. negativè cum communi. Nam tale duellum, sive publicum, sive privatum, est medium superstitiosum; & inutile, ac omnino inefficax ad indagandam veritatem: non modò propriam, & alienam vitam, sed etiam ipsam causam justitiæ exponens periculo; clare prohibitum c. 1. & 2. de purgat. vulg. In casu tamen, quo innocens certus esset, se injustè vel in vita, vel in honore, vel gravi momenti bonis opprimendum ab alio, licite ab illo acceptari, vel offerri duellum ad dirimendam litem, censet Sanchez cit. n. 7. si aliud remedium non suppetat evadendi ea mala; sic enim cogitur ad necessariam sui, vel rerum suarum defensionem.

925 Quæstio est 4. an duellum licite suscipiatur ad reparandum honorem ex injuria sibi facta? Negativam esse communem inter

Doctores docet Castropalaus cit. n. 7. Quia nulli privato, ad vindicandam injuriam propriam, licet alterum occidere; tum quia hoc medium non modò incertum est, sed etiam reddit infamem infamiâ juris, ut constat ex Trid. sess. 25. c. 19. adeoque medium inutile est ad reparandam famam; tum quia citra tam grave periculum famæ; corporis, & animæ, multis aliis remediis honor læsus reparari potest; quod confirmari potest ratione, quam adducemus n. 928. ex Haunoldo.

Dices: si provocatus ad duellum, re-926 spuatur, ignavus, & timidus reputabitur; nec absque rubore coram sociis comparere potest; quia non creditur respuisse ad vitandam Dei offensam, sed solum ob timorem, magnâ honoris sui jacturâ, etiamsi reponeret, se non declinare propter metum, sed se non dignari, aut se provocantem non tanti facere, ut velit ex hoc infamis reddi, aut legem DEI transgredi; nec, esto non condicat, declinare publicum, aut se aggredienti justam defensionem opponere; cùm sæpè, præsertim inter milites, ad declinandam infamiam & ludibrium, nullatenus juvet; ergo saltem in tali casu licite duellum acceptatur, ubi aliter infamia declinari non potest.

Layman tom. 1. l. 3. tr. 3. c. 3. apud 927 Haunoldum, de Jure & Justitia tom. 1. tr. 2. n. 647. censet, si res eo loco sita esset, ut miles in exercitu, vir equestris in aula regia, excidere deberet officio, aut dignitate Ducis, vel Principis favore, si provocatus ad duellum non se sisteret provocanti, se non audere damnare eum, si se sisteret *merâ defensionis gratiâ*. Plures DD. pro eadem sententia referret P. Andreas Mendo, dissert. 1. q. 21.

Ante responsonem nota: *acceptatio*-928 *nem duelli* privati, si sumatur in sensu proprio, esse intrinsecè malam, consequenter ex nulla læsi honoris, aut ignominie illatæ, vel securitæ causâ, honestari ac licitam reddi posse. Sic Haunoldus cit. n. 648. & 653. Nam operatio, quæ directè est in præjudicium domini, quod Deus habet in vitam hominis, est intrinsecè mala; acceptatio duelli, si sumatur in sensu proprio, est talis. Sic enim explicat *tacitum pactum, & conventionem, quâ duellantes vicissim cadunt jure suo, & affectant tribuere invicem facultatem in vitam, si possit alter prevalere, qualibet eorum intendente alterum eorum spoliare*

liare vitā suā, ac exigente reciproca ejusmodi intentionem in altero. Ex hoc autem sequitur, ne ob rationem in objectione propositam licitum esse vel provocare, vel acceptare duellum, si sumatur provocatio, & acceptatio in sensu proprio; nam, quod intrinsecè malum est, in nullo casu, secluso errore, honestari potest ob ullam causam extrinsecam; cum ea non mutet rei naturam, seu passivam ineligibilitatem, secluso errore.

929 Tota autem difficultas est in eo, quòd liceat occidere injustum aggressorem, quando aliter defendi non potest vita propria, vel etiam damnum grave bonorum tam animi, quàm corporis; in casu autem, quo provocatus ad duellum, non acceptat, nec comparat, cum irreparabili jactura famæ, ut ponit objectio in casu n. 926, provocans est injustus aggressor; ergo in tali casu licebit acceptare, & comparere. Min. probatur. Nam, ut rectè observat Haunoldus, licet provocans ad duellum non intendat me cogere, sed tantum invitare ad duellum, cujus detractione sequitur jactura, honoris; conjicit tamen provocatum in necessitatem, vel pugnandi ex condictione, vel amittendi honorem, æquè ac is imponat necessitatem, qui me cogit vel ad dandas meas facultates, vel ad amittendam vitam; sed hic censetur injustus aggressor; ergo & ille. Pat. consequ. Nam ideo talis inductor vitæ, vel facultatum seu bonorum est verus aggressor, quia licet non cogat determinatè ad unam partem disjuncti, cogit tamen determinatè ad quamlibet ex suppositione, quòd patiens coactionem nolit determinatè alteram; sed idem contingit in nostro casu; provocatus enim cogitur, vel duellum acceptare, vel non acceptando irreparabiliter jacturam famæ, officii, & ignominiam tolerare.

930 Propter hanc rationem videtur Layman admisisse id, de quo locuti sumus num. 927: Ceterum sicut antecedens non procedit circa injustum aggressorem vitæ, bonorum, vel famæ, ubi ejus occisio non est medium unicè necessarium ad ea mala declinanda; ita nec provocatio, vel acceptatio duelli, est tale medium. Unde si in antecedenti defensivum fieret ex intervallo (ubi aliter consuli posset damno) illicitè fieret; ita & provocatio, & acceptatio duelli ex condictione. Si tamen fingitur casus, ibi nullo alio medio declinari posset illud

detrimentum, honoris, famæ, & jacturæ servitii, nisi acceptando duellum, cum nec in tali casu licita sit duelli acceptatio, si sumatur in sensu proprio juxta n. 928. videtur opinio Patris Layman procedere solum de acceptance duelli, sumendo hanc in sensu minus proprio, pro mera defensione, sine condictione, sine ullo pacto, de quo loco cit. nec enim plus evincit argumentum in n. 926. Plura super hac materia videri possunt apud Castropalaum p. 1. tr. 6. d. 5. p. 7. à n. 9. Illud hic not. in casu, quo Princeps gerens bellum justum, & videns se hostibus debiliorem, spem victoriæ habet indictione duello, licebit illi vel offerre duellum alteri, vel oblatum acceptare, quia sic succedit in locum justii belli; ita Sanchez n. 16. & Barbol. in Trid. sess. 25. de reform. c. 19. n. 16.

ARTICULUS II.

De penis duelli illiciti.

PLures poenæ duellum illicitum exercentur 931 centibus statutæ sunt. Jure communi Clericis, provocantibus, vel acceptantibus duellum illicitum, imponitur poena suspensionis, c. 1. de Clericis pugnantibus in duello. Probabilius est, eam poenam esse sententiæ ferendæ, per Sanchez cit. n. 18. nec incurri, nisi secuta pugna. Suarez tom. 5. in 3. p. d. 31. sect. 4. n. 48. eaque à Clerico sponte acceptatâ, & non causa necessariæ defensionis: jure novo Trid. sess. 25. de reform. c. 19. excommunicantur omnes Domini temporales, qui locum ad duellum in suis terris concesserint. 2. ipsi pugnantes in duello; 3. ipsi pugnantium spectatores, & Patrini. 4. consilium dantes tam in jure, quàm in facto in causa duelli, aut quacunque aliâ ratione id suadentes. Domini autem temporales locum duello concedentes privantur dominio, & jurisdictione territorii, in quo duellum concedunt, si illud obfinetur ab Ecclesia, & dominio directo, si sit feudum. Et ita, si loca sint Ecclesiæ, redeunt ad ipsam; si feudalia, ad Dominos. Pugnantes demum, & Patrini in duello, puniuntur bonorum proscriptione, ac perpetuâ infamiâ; & morientes in eo confictu privantur Ecclesiasticâ sepulturâ.

Circa hoc decretum Trid. not. 1. etsi 932 quidem velint, illud loqui de duello solenni, adhibitis nempe Patrini &c. de quo videri potest Barboia in cit. locum Trid. n. 6. dicen-

dicendum tamen, procedere de quolibet duello etiam privato ex condicto, juxta datam definitionem n. 920. postea verò idem decretum penale extensum esse etiam ad duella privata, per decretum Pii IV. Greg. XIII. Clem. VIII. ut fusè tradit Sanchez cit. à n. 20. Nam dictum decretum Tridentini, & constitutiones nominatorum Pontificum loquuntur de quolibet duello illicito; ita Sanch. cit. n. 24. Not. 2. excommunicationem in decreto Trid. contentam, esse latæ sententiæ, respectu omnium personarum, quæ ibi expressæ sunt; Suarez d. 23. f. ult. num. 11. Not. 3. post constitutionem Clementis VIII. eam excommunicationem esse reservatam Papæ, etiam cum incurritur ex duello privato; nec ab ea Religiosos absolvere posse virtute suorum privilegiorum, concedentium absolutionis dandæ facultatem ab omnibus casibus Papæ, ut expressè notat Sanchez n. 27. Not. 4. dictam excommunicationem non incurrere duelli spectatores, qui, illuc transeuntes, obiter duellum aspicerent; & ideo Gregorius XIII. in sua Constitut. addit. *Spectatores ex proposito*. Sic Barbof. cit. n. 8. in c. 1. de torneament. n. 2. Not. 5. quod ut pugna seu monomachia sit propriè duellum prohibitum, debeat esse *ex condicto*. seu ut rectè observat Gonzalez, *ex communi consensu constituto die, ac loco pugna.*

933 Hinc collig. pugnam duorum, *sine condicto*, seu consensu, & conventionem mutua pugnandi constituto die, ac loco, non habere rationem *duelli propriè dicti*, prout subjeti pœnis duelli; cum constitutio pœnalis intelligenda sit de duello strictè sumpto; nec etiam, si quidem intercessit provocatio, & acceptatio condicto die, & loco, si eorum unus comparuit quidem in præfixo termino loci, & temporis, sed discessit, *duello, seu pugna non secuta*. Quia sic non verificatur, *commissam esse pugnam ex condicto*. Sic Graffis, Comitulus, Bonacina, & Sanchez l. 2. c. 39. n. 29. apud Barbof. in Trid. sess. 25. de Reform. c. 19. n. 12. contra Ugolinum, & alios ibidem.

ARTICULUS. III.

De particularibus quibusdam bellis injustis.

934 **D**E his aliquam duntaxat insinuationem facere placet, ut aliqua saltem habeatur notitia significati per eos termi-

nos, seu verba, quibus exponuntur. Ejusmodi sunt, *seditio, rixa, tumultus, diffidatio*, & similia, cum per decursum in hoc libro mentionem eorum fieri non infrequenter contingat. *Seditio* à bello differt; bella enim ad hostes pertinent; seditiones ad cives. Rectè igitur *seditio* definitur in jure civili, *quietis publica perturbatio* l. 1. & 2. C. de seditionis. *Seditionem* concitantes, seu *seditionis*, capite plectuntur, ut notatur L. *denunciamus*, C. de his, qui ad Eccles. confug. Qui verò in jure dici debeant *seditionis*, exponit Bart. & Jo. Bap. Cast. ad L. *Capitalium*, §. *famosos*, ff. de fur. ibi: *seditionarius, dicitur excommunicatus, qui turbat Ecclesiam per forinsecam potestatem*, l. 1. q. 3. c. 7. Cives, qui defendunt bonum commune, resistentes perturbatoribus reipublicæ: (ut notat Albericus in Diction. V. *Seditio*) non sunt dicendi *seditionis*; sicut nec *rixosi*, qui se ipsos defendunt. Cœterum

Rixa nomen fictitium est, à *ringendo*, quod canum est, quando irritantur. Definitur *pugna inter privatas personas*, & intelligitur *facto*, non verbis tantum, L. *si ex plagis*, §. 1. ff. ad L. Aquil. & L. *si rixa*, ff. de Sicar. ex litibus, & contentione nascitur, L. *Servus*, ff. de act. & oblig. & est saltem inter duos, L. *si non convitiis*. C. de injur. Hinc *rixosus* idem est, quod *contentiosus factus*; & *rixari*, quod jurgari, seu *contendere factis*, & non solum verbis.

Tumultus (de quo fit mentio in jure civili l. 2. ff. ad Legem Juliam Majest. & l. pen. ff. ad l. Corneliam de Sicariis) dicitur, *quasi timor multus*, & propriè est bellum aliquod subitum, quod ob periculi magnitudinem, hostiumque viciniam, magnam urbi trepidationem incurrit. Eleganter describit *tumultum* M. Tullius 8. Philipp. quid aliud (inquit) est *tumultus*, nisi *perturbatio tanta, ut major timor oriatur?* Unde & nomen ductum *Tumultus*, quasi *timor multus*. Hinc *tumultuarii* milites dicuntur raptim, & festinanter electi; & coacti.

Diffidationem Castropalaus cit. p. 1. tr. 6. 936 d. 5. p. 7. n. 3. & Pereyra in Elucid. n. 604. definit, esse pugnam, quæ sine conditionibus, quas habet duellum propriè dictum, conventionem tamen partium suscipitur. Olim, qui bellum alicui inferre constituit, tenebatur eum prius per Legatos (qui *Feciales*, vel *Caduceatores* appellabantur) vel per literas monere, ut præstet, quod debet, aut rem, quam per violentiam detinet; reddat; si ad-

ver-

versarius hac denuntiatione speratâ, & neglectâ, petitioni locum dare recusabat, simul bellum indicabatur per Feciales. Et hunc indicendi belli modum, *diffidationem* vocabant; id, quod etiam in Germania nostra vigebat, da das Faust-Recht noch galte/ ut notat Lehman in Chronic. Spirens. l. 5. c. 112. apud Besold. in Thesaur. practic. sub lit. A. V. *Absagung/ Feind-Brieff/* ubi definitur, quod sit *denuntiatione animi hostilis*, quâ quis alii cuiuspiam significat, se eum armis, igne, spoliis & rapinis persecuturum.

At post pacem publicam sancitam, wann einer einem absagt/ oder ihm Feindschaft zuschreibet/ oder Brand- Zeichen steckt/ und ihme mit Raub/

Brand/ Mord/ zu beschâdigen bedraut/ und beschdet/ solches wird für hochstrâffliches Fehden geachtet/ teste Joachim. à Beust. ad L. admonendi 31. n. 1179. verf. *quia verò* ff. de iurejur. Diffidationem vocant Authores communiter speciem violatæ pacis publicæ; ut tamen propriè talis sit, non sufficit; quòd diffidatus sit persona singularis, seu privata; aut diffidator alteri certum præcisè genus damni minetur; quia diffidatio debet generaliter mala quæcunque hostilia minari, alioquin habenda sunt illa dicta pro minis, & non pro diffidatione, nec ut talis punienda. Sed de his V. Haunoldum tom. 6. de Jure & Just. tr. 2. à n. 159.

QVÆSTIO XV.

IN TITULUM XV. DE SAGITTARIIS.

937 **B**Arbosa hic n. 2. per *Sagittarios* intelligit eos, qui fœdere cum dæmone inito, ei devotent corpus, & animam, si longissimè distos ferire, & trajicere possint, quos voluerint. Pirhing h. t. illos, qui exercent artem in jaciendis sagittis. Zoësius autem eos, qui in bello exercent usum in saxis, & sagittis jaciendis. Probabilius est

juxta hunc postremum sensum hîc accipi *Sagittarios*; & hujus artis exercitium in c. unico h. t. prohiberi Christianis sub pœna excommunicationis adversus Christianos in bello justo; in bello enim justo contra injustè bellantem uti licet quibuscunque armis, uti etiam in bello, quod Christiani justè gerunt contra infideles.

QUÆSTIO XVI.

IN TITULUM XVI. DE ADULTERIIS, ET STUPRO.

938 **A**dulterium est alieni thori violatio, c. fin. 32. q. 6. Si Vir conjugatus peccet cum soluta, est *adulterium simplex, ex parte Viri tantum*; si solutus peccet cum conjugata, est *adulterium simplex ex parte femine tantum*: si peccet conjugatus cum conjugata, est *adulterium duplex*, nimirum ratione utriusque, quod verum est, licet mu-

lier, vel vir sit tantum sponsus, vel sponsa de presenti; non autem, si solum de futuro. Not. autem in dictis casibus ejusmodi peccatum, *de jure canonico*, semper censeri adulterium, etiamsi unus peccantium sit solutus: *de jure autem civili*, solus concubitus mulieris conjugatæ cum soluto, vel alieno conjugato dicitur adulterium *per ordinem ad pœnas*, jure decretas in adulteros. Sic Julius Clarus l. 5. sentent. V. *adulterium*,

Tom. V.

Cc

n. 2.